

Stakston, Brit. Politik 2.0 – Konsten att använda sociala medier. 2010, Bejbom Books, Göteborg. 240 s.

VICTOR GALAZ¹

På jakt efter den digitala demokratis mekanismer

Det finns snart inte ett enda samhällsområde som inte påstås revolutioneras av de senaste decenniernas informationsteknologiska utveckling. Inom i stort sett varje samhällssektor hittar vi idag en entusiastisk ”2.0-rörelse”, oavsett om det är biståndsfrågor, hälsosktorn, miljöskydd, utbildningsväsendet, krishantering, eller sociala företag. En svensk volym som gräver djupare i fenomenet Politik 2.0, är därför inte bara ett tecken i tiden, utan även ett välkommet bidrag i vad som kommit att bli en av de mer diskuterade frågorna inför 2010 års valrörelse. Kommer sociala medier – som bloggar, Facebook, Twitter och YouTube – att revolutionera svensk politik?

Brit Stakston, mediestrateg på kommunikationsbyrån JMW, samlar i boken *Politik 2.0* ihop en lång rad personligheter inom den svenska digitala eliten – inklusive kända namn som Göran Hägglund (kd), Ali Esbati (v), Gun Svensson (pp) och Fredrick Federley (c). Den första delen av boken är explicit en handbok: en 70 sidor lång beskrivning av varför sociala medier kan, och bör, spela roll i ”politiken”. Den andra delen har temat ”framti-

den” och innehåller kortare texter och spänner över ett flertal teman: offentlighetsprincipen, digitala organisationsprocesser och lokal nyhetsrapportering. I sista delen ger 16 politiker sin bild av användandet av sociala medier i sitt politiska arbete.

Trots den rika blandningen av medförfattare lyckas boken med den svåra uppgiften att sammanfatta den svenska Politik 2.0-rörelsen gemensamma problembild: svensk demokrati är i behov av förnyelse, och sociala medier är det verktyg som bäst kan bidra till en sådan. Men det finns ytterligare ett underliggande budskap: de politiker som inte förstått att väljarna ”finns på nätet”, samt kräver dialog och snabb återkoppling, kommer att se sin maktbas undermineras i takt med den digitala revolutionens framfart (se exempelvis Staksons, Laksoos, Monkes och Olssons bidrag i boken).

Resonemangen känns igen från den internationella debatten. Och sett som en överblick över hur svenska debattörer och politiker ser på sociala mediers möjligheter och begränsningar, så är *Politik 2.0* en ambitiös och läsvärd bok. Den som vill läsa en fördjupande diskussion av den digitala demokratis möjligheter och hinder i en svensk kontext kan däremot inte bli annat än besviken. Anledningen är att diskussionen i samtliga delar alltför ofta landar i entoniga påståenden om Internet som – bara för att ta några exempel – utmanare av ”gamla” strukturer (s. 158), ”nystart för demokratin” (s.169), den stora ”utjämnaren” (s. 198), eller ”slägga” som ”river ned pyramider” (s. 179).

Kritiken kan tyckas orättvis med tanke på bokens ambition att vara en handbok till sociala medier. Det går dock inte att komma undan tanken, att den samlade erfarenheten hos författarna hade kunnat användas bättre med hjälp av en stramare

1 Fil. dr Victor Galaz är verksam vid Stockholm Resilience Center, Stockholms universitet
E-post: victor.galaz@stockholmresilience.su.se, <http://www.twitter.com/vgalaz>

hållen analys och en mer kritisk blick på samspelet mellan informationsteknologisk förändring och politiskt beslutsfattande.

Vad är "Politik" i "Politik 2.0"?

Att ett alltmer interaktivt användande av information över Internet, eller det som Castells (2009) kallar för framväxten av "mass-självkommunikation" (eng. *mass self-communication*), påverkar det politiska spelet på flera nivåer verkar rimligt. Ämnet är inte bara rikligt behandlat i den amerikanska debatten (Hindman 2009; Lawrence, Sides & Farrell 2010), utan har också haft sin svenska motsvarighet i diverse skandaler under år 2010: Edvard Unsgaards ödesdigra Facebook-uppdatering om invandrarföretagare och regeringens arbetslinje, samt centerpartisten och numera f.d. riskdagskandidaten Ove Svédéns grumliga konspirationsteorier, som lyftes fram i ljuset av inflytelserika bloggare som Rasmus Fleischer.¹

Frågan för *Politik 2.0* är däremot: vilken "politik" är det som boken egentligen behandlar? Redan i denna helt grundläggande fråga haltar bokens resonemang väsentligt. Vid en närmare läsning går det att utläsa att det handlar om i huvudsak två delar av den politiska processen, nämligen dialogen mellan folkvalda och väljare (se t.ex. s. 83, 105, 130), samt den interna partipolitiska nomineringsprocessen (se t.ex. s. 37, 161).

Denna snäva definition är förvånande med tanke på att informationsteknologisk förändring tenderar att påverka samspelet mellan betydligt fler aktörer i samhället än enskilda medborgare och partipolitiska företrädare. Några nyckelaktörer som

nästan helt saknas i diskussionen är till exempel myndigheter, intresseorganisationer, lobbygrupper och expertsamhället. *Politik 2.0* hade tjänat på att lyfta blicken och gräva djupare i andra sociala och politiska samspel, som kännetecknar nätverks-samhället.

Ett par intressanta försök görs emellertid att bredda perspektivet något. Joakim Jardenberg (s. 94-101) diskuterar exempelvis behovet av att uppdatera den svenska offentlighetsprincipen i den kommunikationella revolutionens spår. Här finns en klart intressant frågeställning att gräva vidare i, särskilt i ljuset av en intensiv internationell debatt om principerna för "Open Government" – föreställningen om att informationsmässigt öppna offentliga organisationer inte bara leder till större genomskinlighet och legitimitet, utan även bjuder in till deltagande, innovation och digitalt samordnad kollektiv problemlösning. Även Anders Mildner (s. 124-133) och Emma Marie Andersson (s. 119-123) snuddar vid intressanta frågeställningar, nämligen de demokratiska konsekvenserna av framväxande digitalt samordnade *adhokratier* – självorganiserade och flexibla enheter för mobilisering och beslutsfattande.

Problemet med nämnda bidrag är inte bristen på intressanta reflektioner, utan djup. En uppdaterad offentlighetsprincip må låta attraktivt, men vilka är de samhällsaktörer som har nytta av en sådan, och på vilket sätt? Hur ska tillgången till all denna information bidra till en förbättrad demokratisk beslutsprocess, dialog och debatt, istället för till informationsöverbelastning och organisatorisk implosion? Jardenbergs jämförelse mellan svenska SMHI och norska motsvarigheten YR är inte mycket till hjälp här.

Liknande frågor kan ställas om den roll som digitalt självorganiserade *adhokratier*

1 <http://copyriot.se/2010/05/18/ove-sviden-historien-hur-jag-tvingade-centerpartiet-att-dra-tillbaka-sina-valsedlar/>

spelar i ett politiskt system. Var finns dessa nya organisatoriska former i det svenska politiska livet? Hur samspelar de med mer formella beslutsprocesser inom politiska partier, intresseorganisationer och statsmakt? Prägias dessa verkligen av den typ av medborgardeltagande som är önskvärd, och sett ur vilket demokratiideal? Tyvärr är det just när frågorna blir som mest intressanta som analysen slutar.

Den digitala demokratins mekanismer

I grunden pekar ovanstående resonemang på behovet hos Politik 2.0-rörelsen att tydliggöra den digitala demokratins mekanismer, det vill säga de processer som är gynnsamma för framväxten av förnyad demokratisk dialog (jmf. Gilljam & Hermansson 2003).

Jag ser åtminstone tre olika delprocesser i behov av att analyseras ytterligare. Den första handlar om politikens informationsinflöde, det vill säga inkommande information till statsapparaten, politiska partier eller andra politiska aktörer. Inflödet kan till exempel innehålla information om den allmänna opinionen (ex. realtidsopinionsmätningar via analys av mikroblogger), påtryckningar från digitalt organiserade grupper (ex. bloggövningar och s.k. *flash mobs*), eller flöden av mänskliga och ekonomiska resurser (genom ex. *crowd-funding*). Merparten av Politik 2.0 rör sig inom denna del av den politiska processen. Andra delar behandlas betydligt mer styvmoderligt, nämligen agendasättning, beslutsfattande och genomförande.

Detta kan tyckas som en någon trist synpunkt i ljuset av bokens ambition att lyfta fram potentialen hos sociala medier för att skapa ett bredare politiskt deltagande. Men att enbart propagera för ett ökat inflöde av information in i statsapparaten eller politiska partier, utan att föra en dis-

kussion om hur denna information ska värderas, aggregeras och föda in i beslutsfattande är föga konstruktivt. Anledningen är den överhängande risken att nya medier enbart bidrar till att skapa oanvändbara högar av informationsskräp och överbelastning av den typ som identifierats av organisationsforskare (Edmunds & Morris 2000).

Detta synsätt leder till helt andra typer av utmaningar än Internettroll, tidsbrist och stress – två återkommande ämnen i *Politik 2.0*. Den kanadensiske statsvetaren Thomas Homer-Dixon – en av de drivande krafterna bakom ett forskningsprogram kring digital demokrati inspirerat av öppen programmering (s.k. ”Open Source Democracy”) – menar att det finns två pusselbitar som måste falla på plats innan det går att likställa informationsteknologisk förändring, med demokratisk förnyelse (se Tovey 2009:467ff).

Den första handlar om hur politiska aktörer ska lyckas sälla fram värdefull information från stora mängder ”brus” i exempelvis bloggdebatter, Twitterflöden och diverse Facebook-kampanjer. Den andra handlar om hur digitala deltagarprocesser ska utformas, utan att de kapas av starka särintressen, expertgrupper eller processförstörare som Internettroll. Forskning kring *kollektiv intelligens* – storskaligt digitalt samordnad problemlösning – pekar på hur avgörande utformningen av själva aggregeringsprocessen är för utfallet (Malone & Klein 2007).

Detta är ingalunda en ren teoretisk fråga för svensk politik. Efter att Peter Eriksson (mp) i Ekots Lördagsintervju i slutet av februari 2010 blev intervjuad om partiets ändrade ställningstagande om EU:s datalagringsdirektiv, utsattes partiet för en omfattande och snabbfotad digital kampanj m.h.a. bland annat YouTube¹, en snabbt upprättad wiki², samt Twitter³.

Det intressanta här är inte sakfrågan, eller att miljöpartiet senare ändrade (alternativt förtydligade) sin ståndpunkt. Det viktiga är den generella frågan hur svenska politiska partier, kommunpolitiker, tjänstemän och andra aktörer ska hantera och värdera ett allt större inflöde av information och digitalt samordnade påtryckningar.

Resonemangen i *Politik 2.0* gör att läsaren i dessa frågor antingen famlar i blindo eller leds att tro att det enda tänkbara scenariot är mindre hierarkiska partiorganisationer och en förnyad, legitim och transparent deltagardemokrati. Detta är naturligtvis inte alls självklart. Ett annat, och lika tänkbart scenario, är en framväxande informationspolitisk dynamik med utbredd fokus på politiska skandaler (Castells 2010), samt framväxten av en homogen digital politik elit.

I den utmärkta boken ”The Myth of Digital Democracy” (2009) gör Matthew Hindman en omfattande analys av den amerikanska politiska bloggösfären. Hans slutsats är att vi tenderar att överskatta Internets positiva roll för demokratisk utveckling och att den amerikanska politiska blogg-eliten består av ett etniskt homogent och mycket högt utbildat toppskikt. Hindman lyfter också fram ett i *Politik 2.0* helt bortglömt faktum: att ledande bloggar på Internet tenderar att hamna i självförstärkande återkopplingar. En position i topp inom bloggösfären leder i regel till fler besök, som i sin tur leder till en förstärkning av ens position, vilket leder till fler besök och så vidare. Resultatet rim-

mar illa med påståendet om Internet och bloggar som ”den stora utjämnaren” eller ”nystart för demokratin”. Hindmans metoder och pessimistiska analys har varit starkt ifrågasatt, inte minst bland debattörer i den politiska bloggösfären. Detta visar än en gång hur lite statsvetare egentligen vet om den digitala demokratis utmaningar och mekanismer.

År 2010 kommer säkerligen att gå till politiska historien som året då sociala medier gjorde sitt första försiktiga intåg på svensk mark. Den fundamentala frågan är dock inte huruvida Internet och sociala medier är ”bra” eller ”dåligt” för demokratin. Frågeställningen bör snarare vara hur väl politiska aktörer i bred bemärkelse lyckas filtrera bort meningslöst politiskt brus och omvandla ökade flöden av information från en lång rad samhällsaktörer till en förnyad demokratisk dialog. *Politik 2.0* är tveklöst ett välkommet bidrag till den svenska debatten, men buggar dessvärre betänkligt just när frågorna blir som mest intressanta. Låt oss hoppas att en eventuell uppgradering lyckas råda bot på detta.

Referenser

- Castells, Manuel, 2010. *Communication Power*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Gilljam, Mikael & Hermansson, Jörgen, 2003. *Demokratis mekanismer*. Malmö: Liber.
- Hindman, Mathew, 2009. *The Myth of Digital Democracy*. Princeton: Princeton University Press.
- Edmunds, Angela & Morris, Anne, 2000. ”The problem of information overload in business organisations: a review of the literature”, *International Journal of Information Management* 20:17-28.
- Malone, Thomas W & Klein, Mark, 2007. ”Harnessing Collective Intelligence to Address Global Climate Change”, *Innovations*, Vol. 2, N. 3:15-26

1 <http://www.youtube.com/watch?v=t4cbwJD31xc>

2 http://werebuild.eu/wiki/index.php?title=Data_Retention_Directive

3 <http://twitterkeeper.com/hashtag/greenteaparty>

462

Tovey, Mark red, 2009. *Collective Intelligence: Creating a Prosperous World at Peace*. Oakton, Virginia: Earth Intelligence Network.